

ANIQ FANLARDA MUSTAQIL TA'LIMNI TASHKIL ETISHDA CHIZMA GEOMETRIYA VA MUHANDISLIK GRAFIKASI FANINING O'RNI

O'.E.Abdullayev NamDPI, ART pedagogika kafedrası professori
A.Matkarimov NamDPI, Aniq fanlar kafedrası dotsenti

Annotatsiya: Mazkur maqolada aniq fanlarda mustaqil ta'limni tashkil etishda muhandislik grafikasi fanining ahamiyati tahlil qilinadi. Muhandislik grafikasi talabalarning fazoviy fikrlash qobiliyatini rivojlantiruvchi muhim fanlardan biri sifatida ko'rib chiqilib, uning nazariy va amaliy jihatlari o'rganiladi. Mustaqil ta'lim jarayonida ushbu fanning interfaol metodlar va zamonaviy texnologiyalar bilan boyitilishi talabalarning ijodiy va muhandislik qobiliyatlarini shakllantirishga qanday ta'sir qilishi asoslanadi.

Kalit so'zlar: Muhandislik grafikasi, mustaqil ta'lim, aniq fanlar, fazoviy fikrlash, injiniring, texnologiyalar, dizayn, chizma geometriya, amaliy ko'nikmalar.

Muhandislik grafikasi texnik sohada o'qiyotgan talabalar uchun asosiy fanlardan biri hisoblanadi. U loyihalash, ishlab chiqarish va texnologik jarayonlarning ajralmas qismi bo'lib, talabalarni muhandislik fikrlash va amaliy masalalarni hal qilishga tayyorlaydi. Bugungi kunda ta'lim jarayonida mustaqil ta'limni tashkil etish talabalarning shaxsiy rivojlanishi va o'zlashtirish samaradorligini oshirishning muhim vositasi sifatida e'tirof etilmoqda. Muhandislik grafikasi fanining mohiyatini chuqur o'rganish, mustaqil ta'lim vositalaridan foydalanib, talabalar amaliyotda qo'llay oladigan bilimlarni mustahkamlash imkonini beradi.

Chizma geometriya va muhandislik grafikasi va uning ta'lim tizimidagi ahamiyati

Muhandislik grafikasi muhandislik va texnik sohalar uchun zarur bo'lgan quyidagi bilim va ko'nikmalarni shakllantirishga yordam beradi:

1. **Fazoviy fikrlashni rivojlantirish:** Bu ko'nikma chizma va grafikalarini fazoviy tasavvur qilish va ularni tahlil qilish orqali rivojlantiriladi.

2. **Chizma geometriyasi bilimlari:** Talabalar chizma qoidalari, standartlari va ulardan foydalanishni o'zlashtiradi. Bu bilimlar loyihalashda muhim ahamiyatga ega.

3. **Muhandislik masalalarini hal qilish:** Muhandislik grafikasi orqali talabalar real hayotdagi texnik muammolarni grafik va geometrik usullarda hal qilishni o'rganadi.

4. **Texnik hujjatlarni tayyorlash:** Talabalar loyiha chizmalari va grafik hujjatlarni tayyorlashga o'rganadi.

Ta'lim jarayonida muhandislik grafikasi aniq fanlar bilan uyg'unlikda o'rgatilsa, bu talabalar bilimlarining chuqurlashuviga yordam beradi. Masalan, mexanika yoki qurilish materiallari fanlarida grafik loyihalash talab qilinadigan asosiy ko'nikmalardan biridir.

Mustaqil ta'lim va muhandislik grafikasi

Mustaqil ta'lim talabalarning bilim olish jarayonidagi faoliyatini oshiruvchi va o'z-o'zini rivojlantirish imkoniyatini beruvchi usuldir. Muhandislik grafikasi fanini mustaqil ravishda o'rganish jarayonida talabalar:

1. **Loyiha yechimlarini mustaqil topadi:** Talabalar grafik masalalarni yechish uchun kerakli dasturlar va texnikalar bilan ishlashni o'rganadi.

2. **Axborot texnologiyalaridan foydalanadi:** Kompyuter grafikasi va CAD (Computer-Aided Design) dasturlari mustaqil ta'lim jarayonining ajralmas qismiga aylanmoqda. Bu dasturlar orqali talabalar loyihalarni 3D formatda yaratish imkoniyatiga ega bo'ladi.

3. **Amaliy masalalarni mustaqil tahlil qiladi:** Talabalar muhandislik grafikasi yordamida real muammolarni tahlil qilish va ularning grafik yechimini topishga o'rganadi.

4. **Ijodiy fikrlashni rivojlantiradi:** Talabalar texnik loyihalarda innovatsion yondashuvlarni qo'llash orqali ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Zamonaviy texnologiyalar va muhandislik grafikasi

Bugungi kunda muhandislik grafikasi ta'limida zamonaviy texnologiyalar va innovatsion yondashuvlarning qo'llanilishi muhim o'rin tutadi. Quyida ushbu texnologiyalarning mustaqil ta'limda qo'llanilishi keltirilgan:

1. **Kompyuter dasturlari:** AutoCAD, SolidWorks, CATIA kabi dasturlar chizma yaratish va tahlil qilishni osonlashtiradi. Talabalar ushbu dasturlarni mustaqil o'zlashtirish orqali real loyihalarni ishlab chiqishga qodir bo'ladi.

2. **Interaktiv resurslar:** Muhandislik grafikasi bo'yicha onlayn darslar, video qo'llanmalar va virtual laboratoriyalar talabalar bilimini boyitadi.

3. **3D printerlar va texnologiyalar:** Talabalar mustaqil ta'lim jarayonida loyihalangan modellarni 3D formatda chop etish orqali o'z loyihalarini amalda sinab ko'rish imkoniga ega bo'ladi.

4. **Virtual va kengaytirilgan reallik (VR/AR):** Bu texnologiyalar loyihalash va grafik vazifalarni fazoviy tasavvur qilishda qo'llaniladi.

Muhandislik grafikasi fanining zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashishi talabalar mustaqil ta'lim faoliyatining samaradorligini oshiradi va ularning kasbiy tayyorgarligini kuchaytiradi.

Muhandislik grafikasi va boshqa fanlarning integratsiyasi

Muhandislik grafikasi boshqa aniq fanlar bilan birgalikda o'rganilganda o'zining samaradorligini oshiradi. Masalan:

1. **Mexanika va mashinasozlik:** Grafik chizmalar yordamida talabalar mashina qismlarini loyihalashni o'rganadi.

2. **Arxitektura va qurilish:** Muhandislik grafikasi arxitektura loyihalarini chizishda asosiy vositadir.

3. **Elektronika va avtomatika:** Elektron qurilmalar va boshqaruv tizimlari uchun grafik hujjatlarni tayyorlashda muhandislik grafikasi muhim ahamiyatga ega.

Xulosa

Muhandislik grafikasi fanini mustaqil ta'limda tashkil etish zamonaviy ta'lim tizimining muhim jihatlaridan biridir. Ushbu fan talabalarning muhandislik fikrlashini rivojlantiradi, ularni amaliy masalalarni yechishga va innovatsion loyihalarni ishlab chiqishga tayyorlaydi. Zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlikda o'qitilgan muhandislik grafikasi aniq fanlarning samaradorligini oshiradi va talabalarning kasbiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov R., Islomov Z. *Muhandislik grafikasi*. Toshkent: Oliy ta'lim, 2017.
2. Rizaev X. *Pedagogik texnologiyalar va ta'limni tashkil etishning innovatsion usullari*. Toshkent: Fan, 2016.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-4947-sonli farmoni – "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi".
4. A.Маткаримов Применение технологии проблемного обучения в преподавании основ безопасности жизнедеятельности. Проблемы науки 2017.- №7 (20)
5. Autodesk Inc. *AutoCAD: User Manual and Tutorials*. San Rafael: Autodesk, 2020.
6. A.Маткаримов Измерение и контроль вибраций при производственном процессе. Достижения науки и образования 2017.- №5 (18)
7. Farxodov A., Qodirov B. *Kompyuter grafikasi asoslari*. Toshkent: Ma'naviyat, 2018.
8. A.Маткаримов Проблема охраны труда и промышленная безопасность на опасных производственных объектах. Достижения науки и образования 2017.- №6 (19)
9. Jonhson D. *Engineering Design Graphics*. Boston: Cengage Learning, 2019.
10. Siemens PLM Software. *NX User Documentation*. Siemens Digital Industries, 2021.